

IMPACTUL RELAȚIILOR INTRAFAMILIALE ASUPRA FORMĂRII RELAȚIILOR INTERPERSONALE ȘI INTERGENERAȚIONALE EFICIENTE ÎN SOCIETATE¹

*Calaraș CAROLINA, doctor în pedagogie,
conferențiar universitar,
Catedra Științe ale Educației și Management al UPSC,*

CZU: 316.356.2

Rezumat: Studiul teoretico-aplicativ este axat pe precizarea impactului relațiilor intrafamiliale asupra formării relațiilor interpersonale și intergeneraționale eficiente în societate. Aici autorul a identificat rolul și scopurile familiei ca micromediu social și funcțiile familiei; a analizat impactul relațiilor intrafamiliale asupra formării-dezvoltării personalității umane armonioase și eficiente; a determinat specificul conflictului constructiv intrafamilial ca factor de optimizare a relațiilor intergeneraționale, și, nu în ultimul rând, a precizat condițiile de relaționare interpersonală și intergenerațională eficiente în societate.

Cuvinte-cheie: familia, funcțiile familiei, relațiile intrafamiliale, relațiile interpersonale, relațiile intergeneraționale (postfigurative, cofigurative, prefigurative), conflictul constructiv intrafamilial, condițiile de relaționare interpersonală și intergenerațională eficiente.

Abstract: The theoretical-applicative study is focused on clarifying the impact of intra-family relationships on the formation of effective interpersonal and intergenerational relationships in society. Here the author identified the functions of the family and the role and goals of the family as a social microenvironment. At the same time, the author analyzed the influence of intra-family relationships

¹ Articolul este publicat în cadrul Proiectului *Fundamentarea paradigmei de profesionalizare a cadrelor didactice în contextul provocărilor societale*, cifra proiectului: 20.80009.0807.45, din Programul de Stat 2020-2023, Proiectarea Strategică IV. Provocări societale, administrat de către Agenția Națională pentru Cercetare și Dezvoltare din Republica Moldova.

on the formation - development of harmonious and effective human personality; determined the specifics of a constructive intra-family conflict as a factor in optimizing intergenerational relations and, no less important, specified the conditions for effective interpersonal and intergenerational relations in society.

Keywords: the family, family functions, intra-family relations, interpersonal relations (postfigurative, cofigurative, prefigurative), intergenerational relations, intra-family constructive conflict, effective interpersonal and intergenerational relational conditions.

Problematica calității relațiilor interumane (interpersonale și intergeneraționale) este evidentă și foarte actuală. Provocările societății postmoderniste de ordin etic, politic, economic, geografic, demografic și sanogen generează schimbări majore în sistemul familial – micromediu social primar.

Din punctul de vedere al cercetătorilor din domeniul pedagogiei familiei, sociologiei educației familiale, psihologiei sociale și al conflictologiei, motivele relațiilor intrafamiliale defectuoase și distructive, sunt următoarele:

- creșterea ritmului de dezvoltare științifică, economică, tehnică și socială;
- creșterea problemelor de ordin geografic, demografic și sanogen la nivel global;
- experiența existențială diferită sau insuficientă a generațiilor anterioare;
- nepotrivirea orientărilor valorice ale reprezentanților diferitelor cohorte de vârstă;
- tendințele de modificare a structurii și valorilor familiei care afectează direct pierderea continuității între generații;
- substituirea relațiilor conjugale etice și responsabile cu alte forme de conviețuire dintre bărbat și femeie sau doi bărbați/două femei;

- transformarea familiei într-un câmp de luptă și concurență între membrii acesteia;
- stimularea consumerismului și egocentrismului;
- neglijarea nevoilor umane comunicaționale și emoționale și substituirea comunicării live/vii cu cea scrisă sau prin intermediul variatelor dispozitive electronice;
- dezvoltarea trăsăturilor negative de caracter și a obiceiurilor nesănătoase/viciilor prin intermediul rețelelor de socializare etc. [1; 3; 6; 7].

Toate problemele intrafamiliale identificate se proiectează la nivel de societate. Respectiv, calitatea relațiilor interumane în societate depinde direct de calitatea și funcționalitatea familiilor ca sistem complex de procreare și culturalizare a membrilor săi.

De aici derivă scopul studiului vizat care constă în determinarea impactului relațiilor intrafamiliale asupra formării relațiilor interpersonale și intergeneraționale eficiente în societate.

Așadar, reiterăm că anume în familie se reflectă toate aspectele procedurale obiective și subiective ale moștenirii sociale/transgeneraționale. Astfel, scoțând în evidență faptul că relațiile dintre generații au un singur scop și o singură direcție – inițierea și integrarea în comunitate/societate a reprezentanților săi [1].

Relațiile intrafamiliale au fost și vor rămâne pentru toate timpurile cel mai reprezentativ exemplu de relații interpersonale și intergeneraționale la nivel de societate. Această idee este susținută de cercetătoarea Stănciulescu E., care menționează că cercetările empirice demonstrează elocvent faptul că familiile contemporane continuă să transmită de la o generație la alta: valori, norme, modalități/tipuri de a gândi și de a acționa, de a se comporta etc., într-un raport general cu lumea, astfel contribuind activ la reproducerea socială și culturală [7].

Caracteristicile esențiale precum și valorile, normele, modalitățile/tipurile de a gândi și de a acționa/de a se comporta

constituie și reprezintă cultura generațiilor. Aspectul vizat foarte complex a fost investigat de către Mead Margaret în lucrarea fundamentală *Culture and commitment. A study of the generation gap (1970)*. Cercetătoarea a analizat deosebirile existente între mecanismele învățării și manifestării culturii comunicării-relaționării celor trei generații care coexistă în timp și în actualitate, formând cultura și specificul societății [Apud 4].

Cele trei tipuri de generații-culturi au fost organizate în trei categorii, după cum urmează:

- **cultura postfigurativă**, în care prin educație valorile culturale se transmit de la părinți către descendenți/copii;
- **cultura configurativă**, în care învățarea culturală se efectuează în grupurile de similitudine/de egali (adult-adult, copil-copil, etc.);
- **cultura prefigurativă**, în care adulții învață de la copii [1].

În această ordine de idei menționăm că în societatea postmodernistă transmiterea valorilor și normelor culturale precum și formarea noilor abilități și competențe digitale și comunicaționale se desfășoară pe trei direcții: de la vârstnici și adulți spre tineri și copii; de la copii și tineri spre adulți și vârstnici și, în grupurile de egali. Acest fapt impregnează și mai mult valoarea și importanța sistemului familial ca spațiu educațional primar.

Familia ca micromediu social este un produs al dezvoltării istorice cu o formă specifică și viabilă de organizare (*partenerii conjugali de sexe opuse și descendenții săi*), care presupune variate tipuri de relații dintre membrii familiei, ca: colaborare, cooperare, ajutor, susținere, gestionare, monitorizare și control.

În viziunea sociologilor [Apud.7], familia desemnează o unitate socială constituită din adulți și copii, între care există relații de filiație naturală și socială. Această definiție are un caracter

uzual, pentru că este necesară și aplicabilă în cercetările ce vizează raporturile familiei cu educația și societatea. De aici și specificul, dar și diversitatea relațiilor interpersonale și intergeneraționale ce se stabilesc între membrii acestui grup social (*soț-soție, părinți - copii, bunici - nepoți, părinți - bunici - nepoți, etc.*).

Astfel, familia este una dintre cele mai importante instituții de socializare a tuturor reprezentanților săi, și mai ales a tinerei generații. Familia este condiția principală pentru menținerea stabilității și armoniei mediului social/societății, îndeplinind cele mai importante funcții care asigură dezvoltarea constantă și armonioasă a personalității umane, după cum urmează [4, 5]:

- 1) **Funcția biologică** care constă în reproducerea vieții, în nașterea și creșterea copiilor. Majoritatea savanților consideră că aceasta este o funcție esențială a familiei, ea include elemente din toate celelalte funcții, deoarece familia efectuează nu numai reproducerea cantitativă, ci și reproducerea calitativă a populației. Menționăm că funcția vizată se referă și la satisfacerea nevoilor sexuale a pertenerilor conjugali.
- 2) **Funcția psihologică** ce constă în asigurarea securității afective, a realizării caracterului confidențial și apropiat al relațiilor familiale, a împărtășirii trăirilor legate de performanțele obținute sau de eșecurile avute.

În conformitate cu această funcție vine și sugestia de a cultiva la membrii familiei arta de comunicare, de a anticipa și soluționa conflictele, de a emana tact, bunăvoință și compasiune.

Prin urmare, natura interacțiunilor interpersonale și intergeneraționale familiale reprezintă unul dintre cei mai importanți factori de echilibru și sănătatea mintală a tuturor reprezentanților săi. Familia ce realizează eficient funcția vizată asigură dezvolta-

rea de înaltă calitate a personalității descendenților și o autoeducație eficientă și continuă a adulților (părinți, bunici).

Este important de menționat că o familie incapabilă să asigure securitatea afectivă și educația armonioasă a membrilor săi duce la dificultăți grave ale eficienței și eficacității personalității, precum și la probleme de socializare a membrilor săi.

- 3) **Funcția socială** a familiei constă în asigurarea integrării sociale a copiilor și în general a tuturor membrilor săi.
- 4) **Funcția economică** include aspectul economico-gospodăresc al relațiilor familiale, care presupune asigurarea condițiilor materiale de trai și existență a familiei, dirijarea gospodăriei, formarea și respectarea bugetului familial.
- 5) **Funcția culturală** efectuează perpetuarea culturii: limbii, obiceiurilor, tradițiilor, experienței de viață, selectarea și transmiterea valorilor general-umane, naționale, familiale și personale.
- 6) **Funcția educativă** este una dintre cele mai importante, deoarece prin ea lucrează și interacționează toate celelalte funcții: atât cea psihologică, socială, culturală, cât și cea economică. Anume funcția educativă este responsabilă de formarea personalității copilului, ea îl mobilizează pe acesta să-și formeze anumite atitudini și abilități comportamentale ca Eu-l propriu și poziția sa în viață [4; 5].

Pentru realizarea cu succes a funcției vizate, părinții și bunicii – purtători ai culturii postfigurative trebuie să fie conștienți de rolul său ca model/exemplu comunicațional și relațional/acțional pentru generația în creștere, focalizându-se asupra autoeducației continue pe tot parcursul vieții.

În concluzie, familia îndeplinește o mulțime de funcții care, de fapt, depind de nivelul de cultură a generațiilor adulte, de

capacitatea și competențele generațiilor adulte privind satisfacerea nevoilor bio-psiho-sociale personale și ale nevoilor generației în creștere (condiții favorabile de viață, trai; educația pozitivă și continuă), și, totodată, de condițiile concrete ale sociumului.

Așadar, omul este o ființă socială superioară și pentru el componenta de bază a mediului social este familia de origine. Aici omul crește și se dezvoltă pentru primul trimestru al vieții, interiorizând valori intelectuale, morale și spirituale; însușind specificul interacțiunii dintre persoane apropiate în funcție de gen, rol și caracteristici/trăsături de vârstă.

Odată cu maturizarea sexuală și întemeierea propriei familii, oamenii tind să transfere toată experiența interiorizată din familia de origine asupra relațiilor ulterioare interpersonale în toate sferile vieții sale (familiale, profesionale, de prietenie, colaborare, etc.)[6]. Este bine cunoscut faptul că tocmai în familie apar variate disensiuni și conflicte distructive, latente, care implică neînțelegerea, resentimentele, stima de sine scăzută sau inadecvată, dezamăgirea, subaprecierea sau îndoiala de sine și, ca urmare, dezorientarea profesională sau/și socială. Aceste probleme afectează direct calitatea formării-dezvoltării personalității individului la toate vârstele, precum și eficacitatea acestuia potrivit sferelor vieții umane.

Procesul de interacțiune familială dintre rude și prieteni (comunicarea-relaționarea) are impact major asupra formării personalității copilului și asupra revizuirii și corectării conștientă a gândirii la adulți și a rolurilor sale (de soț/soție, părinte, bunic, naș, fin, cumătru, etc.).

Îndată ce adultul înțelege/conștientizează că tiparele/stilurile sale comunicaționale și comportamentale influențează direct mentalitatea și comportamentul copiilor și tinerilor, atunci el devine precaut și vigilent asupra limbajului și acțiunilor sale, alege un stil de comunicare și o modalitate de relaționare eficientă ce

contribuie la formarea calităților pozitive de personalitate la generația în creștere, ca: bunul-simț, respectul, bunăvoința, interacțiunea, cooperarea, colaborarea, empatia, răbdarea, compasiunea, etc. Ca efecte secundare, adultul poate observa la sine (în propria personalitate) schimbări calitative psihoemoționale (de gândire, afectiv-voliționale) și comportamentale.

Același lucru este valabil și pentru relațiile interpersonale și intergeneraționale în mediul profesional, ocupațional sau/și în alte medii sociale.

În contextul vizat, atenția sporită asupra vârstei și nevoilor personale și relaționale ale interlocutorului, asupra stilului de comunicare și manifestare a emoțiilor și comportamentului, căutarea consensiunilor sau căutarea unui teren comun de interese, luarea în considerare a îndatoririlor sale profesionale și, ca urmare, înțelegerea motivelor comportamentale ale interlocutorului, va duce la o potențială creștere a eficienței relațiilor interpersonale și intergeneraționale [1].

Această abordare are caracter sociocentrist și pozitivist și în niciun caz nu ignoră și nu lezează propriile nevoi ale individului, ci mai degrabă îi sporește dezvoltarea optimă intelectuală, emoțională și moral-spirituală. Prin urmare, congruența intrapsihică dintre gândurile-emoțiile-atitudinile și cuvintele/comportamentul verbal și cel acțional al adultului activează conștientizarea influenței sale asupra procesului de interacțiune interpersonală și intergenerațională.

Astfel, responsabilitatea principală pentru calitatea relațiilor din familie și societate le revine adulților: părinților, bunicii și altor persoane vârstnice ca reprezentanți și purtători a culturii postfigurative.

Întrucât traversăm epoca consumerismului, astăzi interacțiunea familială între reprezentanții diferitelor generații/culturi, vizează preponderent asigurarea unor condiții confortabile de trai/

conviețuire cu referire la bunuri/prosperitate materială. În consecință, societatea postmodernistă substituie rapid orientările valorice general-umane, etice și orientările valorice familiale cu variate anacronisme valorice, precum: libertinismul, lăcomia, concubinajul, promiscuitatea/schimbarea partenerilor sexuali, și, desigur că, promovează individualismul radical, standardele duble, toleranța falsă și egocentrismul.

Creșterea și educarea sănătoasă și armonioasă a generațiilor tinere potrivit dimensiunilor vieții umane: fizică, intelectuală, emoțională și moral-spirituală primește din ce în ce mai puțină atenție. Părinții și bunicii se preocupă mai mult de orientarea tinerilor spre activități și cariera profesională cu scopul prosperării bunăstării materiale/bănești. Astfel de tendințe în cadrul sistemului familial afectează nevoile de creație și de intimitate emoțională și spirituală a membrilor săi și, în consecință, apare tendința spre neînțelegere și conflict, contradicție și luptă între generații. Acest fenomen afectează mentalitatea tinerilor, creează variate disonanțe/conflicte intrapsihice și afectează interacțiunile și relațiile interpersonale la nivel familial și social.

În acest context existențial, este foarte important ca fiecare cohortă de vârstă, purtătoare a culturii specifice generației sale, să fie conștientă de poziția și propria valoare în relațiile interumane, de experiența acumulată de viață, precum și de rolurile sale intrafamiliale și sociale.

Desigur, nu există o formulă universală pentru relații fericite și armonioase între oameni de vârste diferite, sexe diferite, cu statut profesional și social diferit, ci există condiții și reguli comportamentale fundamentale în baza cărora este posibil să construim relații interumane, inter- și intrageneraționale de înaltă calitate.

Pe de o parte, strategia principală a interacțiunilor și relațiilor armonioase interumane ia naștere de la perspectiva

postmodernistă de învățare pe tot parcursul vieții și de la pilonii esențiali ai educației cognitive, care cer a *învăța să știi, a învăța să faci, a învăța să trăiești împreună cu alții și a învăța să fii/devii permanent*, cu alte cuvinte (*perseverent, consecvent și autoeficient*)[Apud. 1, pag. 96].

Pe de altă parte, nu trebuie să subestimăm rolul neînțelegerilor și conflictelor dintre oameni în cadrul familial și/sau social, deoarece, conflictul este o componentă naturală a comunicării-relaționării interpersonale, un fenomen indispensabil vieții noastre cotidiene.

Zi de zi, noi oamenii trăim variate conflicte intrapersonale, familiale și profesionale/sociale. Deși cei mai mulți dintre noi percepem conflictul ca pe o forță negativă și distructivă, el poate fi transformat într-o șansă pentru depășirea unei crize, pentru maturizarea și propulsarea noastră din starea de stagnare, autoconsolare și autobiciuire într-o nouă realitate, în care noi devenim responsabili pentru deciziile noastre și pentru consecințele acțiunilor sale, devenim integri și autoeficienți.

Bineînțeles, conflictele familiale și sociale variază în funcție de inteligența, cultura și echilibrul sau sănătatea psihofizică a persoanelor implicate în ele. Totodată, situația de conflict poate fi produsă de oricine (adult sau copil) și poate fi susținută negativ sau constructiv.

Sursa sau cauza conflictului poate fi ascunsă în structura psihoemoțională a personalității umane sau/și poate fi produsă și susținută de alte persoane [3].

În ambele cazuri indivizii caută să se izbăvească/elibereze de gânduri negative, de tensiune emoțională, de neliniște, neclaritate prin verbalizare și exteriorizare. De multe ori, în cazul unei culturi comunicaționale joase și precare indivizii recurg la atacuri, isterii, țipete, reproșuri, înjosiri, desconsiderări, învinuiri, transformând

actul comunicațional într-un câmp de luptă crâncenă, abuz verbal, psihologic și fizic.

În acest context, voința de a rezolva conflictul este elementul – cheie în soluționarea acestuia, fie că este vorba despre un conflict familial sau cel profesional/social (intra- și intergenerațional) [1]. Reiterăm că anume voința de rezolvare a conflictelor ca un element al culturii personalității umane care se manifestă prin deschiderea spre comunicare, ascultarea atentă a interlocutorului, tact, răbdare și bunăvoință, poate transforma cele mai negative conflicte în constructive sau poate reduce cantitatea conflictelor negative.

Prin urmare, conflictele constructive vor conduce toți participanții la căutarea soluțiilor și strategiilor eficiente de rezolvare a problemelor existențiale și la adoptarea unor decizii argumentate ceea ce va contribui incontestabil la dezvoltarea relațiilor interpersonale calitative și, nu în ultimul rând, la dezvoltarea personală continuă a reprezentanților celor trei generații (tineri, adulți și vârstnici).

Astfel, ***conflictele interumane constructive au următoarele caracteristici:***

- se respectă timpul și se alege locul potrivit pentru clarificarea și rezolvarea problemei;
- conflictele constructive se deosebesc de cele negative printr-un conținut realist;
- se respectă cultura/norme comunicative;
- se rezolvă problema într-un mod care se potrivește tuturor participanților;
- toți participanții se implică în luarea deciziilor și în procesul de schimbare a situației;
- participanții clarifică deschis și cu tact avantajele și dezavantajele sale în cazul luării unor decizii pripite sau greșite;
- adulții și vârstnicii sunt foarte conștienți de starea

- sa psihoemoțională și aplică autocontrolul asupra manifestărilor emoționale și verbale;
- adulții și vârstnicii țin cont de factorii psihologici interni a copiilor și tinerilor: nevoi, motive, valori, sentimente etc., și, nu în ultimul rând, de particularitățile de vârstă și individual tipologice ale acestora (temperamentul, caracterul, aptitudinile și motivația);
 - participanții cunosc bine rolurile și responsabilitățile sale familiale, profesionale și/sau sociale;
 - participanții evită identificarea propriei persoane cu un rol sau două roluri ca să nu genereze conflictul de rol. *De exemplu*, la femei se observă tendința de identificare cu următoarele roluri: rol de cadru didactic/profesor, bucătar, mamă, soție, bunică; la bărbați se observă tendința de identificare cu așa roluri, ca: tată, soț, șef, bunic, etc.;
 - participanții în conflict manifestă conștiinciozitate și responsabilitate în vederea implementării eficiente a rolurilor familiale, profesionale și/sau sociale [3].

Efectele pozitive ale conflictelor constructive nu se vor lăsa mult așteptate și se vor rezuma la:

- dobândirea experienței de cooperare și colaborare în rezolvarea problemelor controversate;
- distrugerea sindromului de supunere (teama de a-și exprima în mod deschis părerea diferită de opinia altor persoane (adulte, vârstnice sau cu un statut profesional sau social înalt);
- îmbunătățirea relațiilor dintre oameni (manifestarea deschisă și echilibrată a emoțiilor stărilor afective fără tema de a fi luați în derâdere, depreciați, desconsiderați, criticați, blamați, etc [Ibidem]).

Plecând de la cele expuse anterior deducem unele *condiții importante pentru interacțiunea/relaționarea calitativă interumană și intergenerațională*, după cum urmează:

- *Prima condiție de relaționare calitativă interumană și intergenerațională* presupune **înțelegerea conexiunii și interdependenței strânse pe toate nivelurile existenței umane** (fizică, intelectuală, emoțională și moral-spirituală) **dintre reprezentanții a trei generații/ participanții la relație (familială, profesională, socială).**

Este cert faptul că suntem cu toții foarte strâns dependenți unul de altul în plan fizic, intelectual, emoțional și moral-spiritual. Trăim pe Terra, într-un stat/țară/oraș, activăm într-o instituție sau organizație, împărțim locuința sau spațiul profesional și social, ne deplasăm în același transport și pe aceleași străzi și drumuri, consumăm variate alimente pregătite unul pentru celălalt, purtăm haine și alte lucruri create unul pentru celălalt etc. În viața de zi cu zi, cea profesională și socială, transmitem unul altuia variate gânduri și informații, ne formăm reciproc cunoștințele și abilitățile, împărțim opiniile noastre geopolitice și economice. La nivel emoțional - trăim și împărțim emoțiile și sentimentele noastre cu alți oameni, depindem de starea psihoemoțională a celor care ne înconjoară, ne sincronizăm inconștient cu stările acestor persoane, experimentăm o ascensiune sau o scădere emoțională, morală și spirituală în timp ce comunicăm și relaționăm, etc.

- *A doua condiție de relaționare interumană calitativă* constă în **înțelegerea că fiecare persoană poate avea nevoi și scopuri diferite**, poate recurge la variate modalități de satisfacere a nevoilor personale și de atingere a scopurilor urmărite în funcție de cultura personalității sale/orientarea valorică, în funcție de sex, vârstă, particularități individual-tipologice, și, nu în ultimul rând, în funcție de statut familial, profesional și social.

În general, este foarte important să menționăm că fiecare persoană este originală și unică în felul ei. Și fiecare persoană are un potențial care este diferit de potențialul altor persoane. De asemenea, este oportun să precizăm că, dacă oamenii nu cunosc și nu țin cont de caracteristicile și nevoile sale psihofizice și, de asemenea, nu lucrează asupra dezvoltării personale în mod conștient, atunci există riscul de a fi copleșiți de orice factor extern (dorințele și mofturile altor persoane). În asemenea cazuri apare tendința nesănătoasă de a mulțumi pe toată lumea, de a justifica așteptările celorlalți, de a urmări mulțimea și, toate acestea pentru a nu provoca apariția conflictelor și crizelor interpersonale.

Reiterăm că a doua condiție de relaționare interumană calitativă, presupune aplicarea strategiei interacțiunilor umane eficiente care pliază pe căutarea aspectelor, temelor și activităților umane comune și unificatoare și, totodată, pe respectarea culturii/normelor de comunicare-relaționare interumană eficientă.

În acest context, competența și stilul comunicațional au o importanță majoră. Adică, vocabularul sărac, lipsa abilităților de comunicare umanistă/constructivistă, precum și, lipsa aspectelor și intereselor comune, va conduce relația interumană direct la eșec [3].

- *A treia condiție de relaționare interumană calitativă, derivă din a doua condiție și ține de **încurajarea și susținerea comunicării live/deschise.***

Este cert faptul că comunicarea interumană nu se produce doar prin cuvinte. Comunicăm și nonverbal cu ajutorul limbajului corpului (expresii faciale/mimică, postură, gesturi, ținuta corporală/vestimentară, etc.). Totodată, intonația și viteza vorbirii influențează calitatea actului de comunicare. Astfel, doar comunicarea deschisă/față în față/dialogul ne permite să redăm aspectele implicite ale unui mesaj în mod mai explicit și să ne asigurăm că nu există interpretări greșite din partea interlocutorului.

Tendința de utilizare activă a rețelelor de socializare și înlocuirea/substituirea comunicării deschise cu comunicarea scrisă poate ușor crea situații copleșitoare, de neînțelegere și conflict între interlocutori. Conflictul, la rândul său, transformându-se în așa numit gap/groapă interpersonală, intra- și intergenerațională.

- *A patra condiție de relaționare interumană calitativă* reprezintă **bunăvoința, respectul și loialitatea interpersonală** (intra- și intergenerațională).

Această condiție pune accentul pe gândirea pozitivă/constructivă și comportamentul intergenerațional etic/umanist și social util; pe conștientizarea de reprezentanții a trei generații că timpul asociat cu viața este curgător și ireversibil iar omul este muribund; că cei tineri se vor maturiza și vor îmbătrâni inevitabil; că fiecare generație se confruntă cu crize de natură biologică (*de creștere – maturizare și îmbătrânire*), cu crize de natură socială (*familiale, profesionale, de prietenie/colaborare, de pierdere a persoanelor dragi*), și, cu crize de natură de mediu (*calamități, inundații, secetă, incendii, alunecări de pământ, cutremure, etc*).

Respectiv, această condiție pune accentul pe actualizarea conștiinței de sine la adulți și persoane vârstnice, de revizuirea orientărilor valorice proprii și de conștientizarea misiunii sale de purtători și transmitători de cultură generală și cultura familiei; de înțelepciune și experiența acumulată de-a lungul vieții; de sprijin, ghidare, ajutor, încurajare a copiilor și tinerilor pentru trăirea/parcurgerea chibzuită/eficientă a etapelor ulterioare ale vieții umane.

- *A cincea condiție de relaționare interumană calitativă,* reprezintă **activitățile familiale estetice sau de creație**, practicate sistematic de reprezentanții a trei generații [2].

Activitățile de creație și estetice au efecte benefice asupra sănătății psihoemoționale umane, ele mențin echilibrul

emoțional și dezvoltă competența de asertivitate emoțională și comunicațională.

Lista de activități pentru suplینirea energiei emoționale poate fi foarte variată și să cuprindă: *lectura, învățarea unei limbi străine, audierea muzicii clasice, pictura, dansul, artizanatul, jucatul fotbal/volei/tenis/șah, pescuitul, excursiile, drumețiile, grădinăritul, etc.*

În opinia cercetătorilor Dumitru Constantin Dulcan, neurolog și psihiatru român și Tatyana Vladimirovna Cernigovskaya, neurobiolog și psiholingvist rus, lectura sistematică a operelor literar-artistice cu un conținut valoros, lectura cărților spirituale și audierea muzicii clasice stimulează gândirea abstractă și imaginația la om; susține calitatea tuturor proceselor mentale prin construcția noilor rețele neuronale; lărgeste tezaurul de cunoștințe antropologice și istorice, și, formează-consolidează cultura generală a personalității umane, în special cultura muzicală, lingvistică și relațională.

Așadar, activitățile estetice sau de creație practicate sistematic aduc plăcere, satisfacție și stabilitate psihoemoțională la toate vârstele.

Activitățile estetice/plăcute, pe lângă încărcarea cu energie emoțională pozitivă, ne oferă oportunitatea de a ne mobiliza puterile pentru a duce la bun sfârșit rutinele, lucrurile neplăcute, nedorite sau neinteresante dar necesare, care apar mereu în viața noastră familială, profesională și socială.

- *A șasea condiție de relaționare interumană calitativă ține de **promovarea întemeierii relațiilor conjugale între sexe opuse și de protecția familiei la nivel de instituții statale** (politice, medico-sanitare și educaționale).*

În contextul provocărilor societale de ordin etic, geopolitic, economic și sanogen, în sistemul familial – micromediu social primar se constată o serie de metamorfoze, ca: concubinajul/

coabitarea, căsătoria între persoane de același sex, familia monoparentală, familia de tip deschis, childless family/familia fără copii, etc. Aceste modele/tipuri familiale noi influențează negativ nu doar calitatea și funcționalitatea familiilor ca sistem complex de procreare și culturalizare a membrilor săi ci, și întreaga societate.

După cum am menționat în studiul vizat, familia reprezintă mediul social primar ce asigură îngrijirea/satisfacerea nevoilor copilului, protecția fizică, psihică și educația armonioasă a copilului. Familia îndeplinește o serie de funcții valoroase și un registru de roluri parentale complexe care necesită o implicare activă din partea părinților de sex opus sau din partea persoanelor de sex opus ce substituie părinții. Modelul/exemplul părinților/bunicilor și altor persoane adulte privind interacțiunea/comunicarea-relaționarea dintre sexe este decisiv privind dezvoltarea armonioasă a personalității copilului, acesta/modelul contribuie la dezvoltarea imaginii de sine la copil, la formarea stimei de sine și la învățarea rolurilor conjugale/familiale, ca: soț/soție, tată/mamă, soră/frate, bunic/bunică și, nu în ultimul rând, favorizează învățarea variatelor rolurilor sociale, ca: pieton, conducător auto, client, pacient, membru de echipă, nănaș, cumătru, etc.

În virtutea celor expuse, reiterăm că, protecția familiei la nivel legislativ, crearea serviciilor specializate de asistență medicală, educațională și de reabilitare psihosocială a membrilor de familie, dezvoltarea și implementarea programelor de prevenire a violenței în familie și introducerea obligatorie a disciplinei ***Educația pentru familie*** la toate nivelurile de învățământ ar contribui substanțial la promovarea continuă a valorilor general umane și familiale, ar forma cunoștințe și competențe valoroase de copil/elev, tânăr, familist/părinte/bunic, ar preîntâmpina apariția dificultăților sanogene și al conflictelor familiale și, ar consolida și fortifica familia ca sistem social primar, mediul cel mai favorabil procreării,

securizării afective, creșterii și culturalizării/dezvoltării continue bio-psiho-sociale a tuturor membrilor săi [1; 4; 5].

În încheiere, pentru incitarea procesului de introspecție și conștientizare a impactului personal asupra relațiilor intrafamiliale și asupra relațiilor interpersonale profesionale/sociale eficiente, vreau să menționez că cea mai mare suferință psihoemoțională umană vine din partea relațiilor noastre cu alți oameni. Specificul și calitatea relațiilor noastre cu oamenii reflectă atitudinea noastră reală față de sine și față de viață.

Astfel, rolul principal al adulților și vârstnicilor la nivel familial și social constă în acordarea sprijinului psihoemoțional copiilor și tinerilor, în stimularea și motivarea prin propriul exemplu/model de comunicare-relaționare familială/interumană/intergenerațională/profesională decentă, binevoitoare și frumoasă și, nu în ultimul rând, în păstrarea și transmiterea valorilor general umane care reprezintă piatra de temelie a societății umane.

Bibliografie:

1. CALARAS C., *Formarea culturii relațiilor intergeneraționale. Pedagogia și sociologia educației familiale*. Chișinău, S. n. 2017. Tipogr. Primex-Com. ISBN 978-9975-110-76-1.
2. CALARAS C., RĂILEANU O., *Caleidoscop existențial: Ghid destinat cadrelor didactice, părinților, bunicilor, tinerilor și adolescenților preocupați de căutarea și cultivarea de sine / Calaraș Carolina, Raileanu Olga. – Chișinău: S. n.; 2022 (Tipogr. UPS “Ion Creangă”)*. Ediție revăzută și adăugită. ISBN 978-9975-46-674-5
3. CALARAȘ C., *Conflictologie familială*. Suport de curs pentru Masterat. Specialitatea: Consiliere și educația familiei. UPS „I. Creangă” din Chișinău. Chiș. Primex-Com SRL, 2014. – 57 p. ISBN 978-9975-110-05-1.
4. CUZNEȚOV Larisa, *Pedagogia familiei*. Suport de curs. Univ. Ped. De Stat „I. Creangă” din Chișinău, 2013. Tipogr. Primex-Com. ISBN 978-9975-4253-8-4

5. CUZNEȚOV Larisa, *Consilierea parentală*. Ghid metodologic. Univ. Ped. De Stat „I. Creangă” din Chișinău, 2013. Tipogr. Primex-Com, 110 p. ISBN 978-9975-4253-8-4
6. EIDEMILLER G.E, DOBRYAKOV I.V., NIKOLSKAYA I.M., *Diagnostic familial și psihoterapie familială*. - Sankt Petersburg, 2005. ISBN: 5-9268-0204-0.
7. STĂNCIULESCU E., *Sociologia educației familiale*. Vol.I Iași. Polirom, 2002. ISBN: 973-681-125-5.